

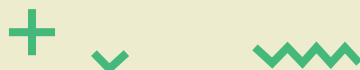

نگاهی به زندگی زنده‌یاد حسن سالاری و دغدغه‌هایش

واقعی تر از واقعیت

بهروز رضایی کهریز

ساعت ۳:۳۰ ۲ بامداد روز ۱۹ دی ماه ۱۳۹۸، اتوبوسی که از تهران به سمت گنبد کاووس در حال حرکت بود، در محدوده «خطیر کوه» به دلیل نقص فنی در سیستم ترمز به دره سقوط کرد و بر اثر آن، ۲۰ مسافر جان باختند؛ یکی از آن مسافران زنده‌یاد حسن سالاری بود. حسن سالاری یکی از نویسندگان خوش‌نام در حوزه تألیف و ترجمه کتاب‌های آموزشی کودکان و نوجوانان بود. او در سال‌های اخیر، پای ثابت نامزدهای جشنواره‌های تاب و یکی از برگزیدگان تقریباً همیشگی «جشنواره کتاب رشد» بود. او چند سال مدیر داخلی «مجله رشد زیست‌شناسی» و در اواسط دهه ۱۳۸۰، مدتی نیز مشاور علمی آموزشی مدیر کل «دفتر انتشارات و فناوری آموزشی» بود. البته طی این سال‌ها با دیگر مجله‌ها رشد نیز همکاری‌هایی داشت.

← کلید دانش

انتشار دانشنامه «کلید دانش»، افزون بر آنکه اثر عمیقی بر تولید دانشنامه‌های بعد از خود به‌جا گذاشت، مسیر زندگی خودسالاری را هم دست‌خوش تغییری اساسی کرد. شکل‌گیری این دانش‌نامه، مدیون همکاری حسن سالاری به‌عنوان مترجم و نویسنده علاقه‌مند، با «انتشارات طلایی» بود. آن‌ها با تغییر تقریباً نیمی از مطالب این مجموعه ۸۰۰ صفحه‌ای، به آن رنگ بومی بخشیدند. علاقه سالاری به نوشتن برای کودکان، ظاهراً ریشه در آشنایی‌اش با آثار شادروان ایرج جهانشاهی داشت که از پیشگامان ادبیات کودک و نوجوان و از بنیان‌گذاران مجله‌های پیک (رشد کنونی) بود. آثار او در وجود سالاری به این حس دامن زده بود که نوشتن مطالب غیرداستانی، به‌عنوان یک کار حرفه‌ای، یکی از نیازهای بنیادی جامعه ما و کاری بسیار ارزشمند و پایه‌ای است.

← تاریخ علم

او که بیشتر سال‌های عمرش را به نوشتن و ترجمه کردن درباره رشته‌های دانشگاهی‌اش، «زیست‌شناسی» گذرانده بود، بعد از کلید دانش به حوزه بزرگ‌تری پا

گذاشت که البته به دغدغه‌هایش در حوزه دانش هم پاسخ می‌داد و این حوزه، «تاریخ علم» بود؛ حوزه‌ای که عطش او را به دانش و تاریخ هر دو با هم فرو می‌نشاند.

از نظر او، تاریخ علم نقش شایانی در شناخت سرشت علم دارد. می‌گفت: «من به‌عنوان آموزشگر علوم، بیش از همه به کاربرد آن در آموزش علوم توجه دارم». بر این باور بود که تجربه راه رفته، می‌تواند به ترسیم نقشه راه آینده کمک کند. دانش‌آموز با خواندن تاریخ علم، روش کار دانشمندان را و راز کامیابی‌ها و ناکامی‌های آنان را می‌آموزد و برای ایفای نقش واقعی در این زمینه آماده می‌شود. از دید او، مطالعه تاریخ علم بهترین راه برای پرورش انسان‌های دانشمند و اندیشمند است؛ زیرا در اینجا علم همراه با تجربه، و به‌عبارت دیگر، واقعی‌تر و با همه ابعاد، در برابر چشم خواننده قرار می‌گیرد.

وقتی کسی مقاله یا کتابی را در تاریخ علم می‌خواند، در پایان حس می‌کند چیزهای تازه‌ای به دست آورده و تجربه‌های تازه‌ای اندوخته است؛ حتی اگر از نکات تخصصی آن علم چیزی نداند. سالاری در پی آن بود که زندگی دانشمندان را در بستر

می‌گفت: «من

به‌عنوان آموزشگر

علوم، بیش از همه

به کاربرد آن در

آموزش علوم توجه

دارم

نکته مهمی که نباید از آن گذشت، این بود که در نوشتن می‌کوشید، در عین حالی که کتاب را از اطلاعات به دردنخور و آمیخته به تردید نینبارد، از دانستنی‌های لازم هم چیزی را کم نگذارد

جامعه به تصویر بکشد و مخاطب را به چهره واقعی دانشمندان نزدیک کند. خلاصه حرفش این بود که ما تا به امروز بیشتر به خود موضوع توجه کرده‌ایم تا شیوه پرداختن به موضوع.

← کارهای تازه

زنده‌یاد سالاری این دغدغه تازه را در وبگاه «جزیره دانش» که محدودیت‌های نشریات کاغذی را نداشت، با فراغ بال کامل دنبال می‌کرد. البته آن‌گاه که مطالعاتش در جایی به حد قابل قبولی می‌رسید، در قالب کتابی پیراسته از آن پرده‌برداری می‌کرد. «مجموعه دانشوران» (ترجمه و تألیف) حاصل این باور بود. نکته مهمی که نباید از آن گذشت، این بود که در نوشتن می‌کوشید، در عین حالی که کتاب را از اطلاعات به دردنخور و آمیخته به تردید نینبارد، از دانستنی‌های لازم هم چیزی را کم نگذارد. از این رو بود که تبدیل شده بود به یک پای ثابت همه جشنواره‌هایی که به نحوی پیرامون کتاب برپا می‌شد؛ چون تقریباً همیشه یکی از جایزه‌ها متعلق به او بود؛ از کتاب سال گرفته تا کتاب فصل، و از جشنواره کتاب رشد گرفته تا «جشنواره قلم پرند» کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان». پایگاه «جزیره دانش» نیز که تقریباً فقط توسط شخص او گردانده می‌شد، عنوان برگزیده دهمین دوره جایزه ترویج علم ایران را به دست آورد. حاصل عمر نسبتاً کوتاه و ۴۶ ساله اما پر بار او، صدها مقاله (ترجمه یا تألیف) و ده‌ها کتاب است و از بین کتاب‌هایی که نوشته بود، می‌شود گفت بیشترین دل‌بستگی را به «مجموعه دانشوران دیروز و امروز» داشت.

← آخرین دیدار

در آخرین دیدارمان که روز ۱۹ آذر، در مراسم پایانی هفدهمین جشنواره کتاب رشد بود و او توانسته بود، دو جایزه از این جشنواره بگیرد، خودش گفت، برای جایزه خوارزمی که یکی از عنوان‌های این مجموعه است، خیلی بیشتر خوش‌حال است؛ چون برایش زحمت زیادی کشیده بود. او در قالب همین مجموعه کتاب‌هایی را درباره ابن سینا، دهخدا، امیراعلم و دیگران منتشر کرده بود.

← جایزه‌ها

ایشان تقریباً در همه جشنواره‌های کتاب رشد جایزه‌ای را به خود اختصاص می‌داد: در جشنواره هشتم (۱۳۸۹)، برای ترجمه «دانشنامه تصویری نوآموز» (نشر افق) و در جشنواره نهم (۱۳۹۰)، برای ترجمه «بیرونی، استاد اخترشناسی و جغرافیا» (نشر فاطمی) مورد تقدیر قرار گرفت. در جشنواره یازدهم، برای کتاب تألیفی «در کلاس درس کاشانی»، در گروه داوری ریاضی، و ترجمه مجموعه ۱۲ جلدی «آشنایی با منظومه خورشیدی» در گروه داوری علوم تجربی (هر دو از انتشارات مدرسه) عنوان تقدیری جشنواره را به دست آورد. در سیزدهمین جشنواره، کتاب «خزندگان» او از مجموعه آشنایی با جانوران (نشر مدرسه) عنوان برگزیده را به دست آورد و آخرین بار در هفدهمین جشنواره کتاب رشد، دو جایزه گرفت: یکی به دلیل تألیف کتاب «خوارزمی» او (انتشارات محراب قلم) که برگزیده گروه ریاضی شد، و دیگری برای ترجمه «دانشنامه تصویری بریتانیکا» (انتشارات شهر قلم) که در گروه علوم تجربی مورد تقدیر قرار گرفت.

← آخرین عکس

وقتی از او به شوخی پرسیدم برای گرفتن جایزه‌های بعدی چه نقشه‌ای دارد، و منظورم این بود بدانم چه کار تازه‌ای در دست نوشتن دارد، خندید و گفت که فعلاً با همین پروژه دانشوران دیروز و امروز سرگرمم. در وقت کمی که آن روز داشتیم، توانستیم عکسی با هم بگیریم؛ بدون آنکه بدانم این آخرین عکسی است که با او می‌گیرم.

← بعد از تحریر

روز ۲۹ بهمن، مراسمی در پردیس علوم دانشگاه تهران، به یاد این نویسنده ارزشمند برپا شد. سخنانی که در آن مراسم گفته شد، نشان می‌داد که همه متوجه کوشش‌های سالاری برای آشنایی کودکان و نوجوانان این سرزمین با دانش هستند. انجمن زیست‌شناسی نیز گفت که برای قدردانی از کوشش‌های او، جایزه سالانه‌اش را به نام حسن سالاری در نظر گرفته است که با همکاری «خانه کتاب»، آن را به بهترین اثری که در همگانی کردن علوم نوشته شده باشد، اهدا خواهد کرد.